

ISBN: 978-625-7303-83-5

© 2018 Ketebe Kitap ve Dergi Yayıncılığı A.Ş.

ketebe.com

Ketebe Yayınları: 460

Felsefe

Yayın Yönetmeni

Furkan Çalışkan

Yayıma Hazırlayan

Hümeyra Okuyan

Düzeltili

Havva Akdağ

Kapak

Harun Tan

Mizanpaj

Nilgün Sönmez

1. BASKI

Mayıs 2021
İstanbul

Ketebe Yayınları

Sertifika No: 49619

Maltepe Mahallesi Fetih

Caddesi No: 6 Dk: 2

Topkapı 34010 İstanbul

Tel: 212 612 29 30

e-mail: ketebe@ketebe.com

Baskı ve Cilt

Mega Basım Yayın San. ve Tic. A.Ş.

Cihangir Mah. Güvercin Cad.

No: 3/1 Baha İş Merkezi A Blok

Kat: 2 34310 Haramidere -

Avcılar / İstanbul Sertifika No: 44452

Tel: 212 412 17 00

© Eserin her hakkı anlaşmalı olarak Ketebe Kitap ve Dergi Yayıncılığı A.Ş.'ne aittir.
İzinsiz yayınlanamaz. Kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir.

Maske, Sahne ve Oyun

Filozoflar ve Teoloji Üzerine Yazılar

A H M E T D E M İ R H A N

KETEBE

Ahmet Demirhan

Ankara’da doğdu. Boğaziçi Üniversitesi Sosyoloji Bölümü’nde lisans, Konya Selçuk Üniversitesi Sosyoloji Bölümü’nde ise yüksek lisans ve doktora eğitimini tamamladı. Çeşitli çevirilerin yanı sıra *Püriten ve İslamcı*, *Göbeğini Kaşayan Adamın Psikanalizi*, *Kuruluş Sarmalından Kurtulmak: Osmanlı ve Hakimiyet Telakkileri*, *Evrensel ve Komşu: Batı Modernliğinde Pavlusçu Dönüşüm* adlı çalışmaları bulunmaktadır. Şarkiyatçılık ile Türkiyat arasındaki ilişkiyi incelediği “Osmanlı’dan Cumhuriyet’e Türkiyatın Seyri, Şarkiyatçılığın Menzili” adlı çalışması ise yayına hazırlık aşamasındadır.

İÇİNDEKİLER

Sunuş / 7

Heidegger ve Teoloji / 13

Sofia'sını Arayan 'Varlık':

Heidegger ve 'Tanrı' / 41

Maske, Sahne Ve Oyun:

Nietzsche ve "Erdem Ulumaları" / 81

Kant'tan Kierkegaard'a Felsefe,

Sır ve İman / 107

'Başlangıç' ve 'Hayret':

Levinas'ta 'Savaş' ve 'Barış' / 137

Dizin / 169

SUNUŞ

Bu kitapta yer alan makaleler, 1990'ların sonu ile 2000'li yılların başında yayınlandı. O dönemde şimdilerde Batı'daki birçok yayınevinde ayrı bir seri olarak filozoflar ile teoloji arasındaki ilişkilere odaklanan yayınlar henüz daha ufukta yoktu. Elbette özellikle felsefe içinde bir "dinselin dönüşü" ve bu çerçevede felsefe ile teoloji arasındaki o muğlak alanın ilişkisine yönelik giderek artan bir arayış vardı; ancak bu biraz postmodernizmi bir yerlere konumlandırma ve onun modernlikle ilişkisini belirleme açısından dikkate alınan bir yönelim olarak görülüyordu. Başka bir ifadeyle sorun hala modernliğin kendine özgülüğü iddiasını temel alan bir yerden değerlendiriliyordu. İşte bu makaleler, tam da bu yönelimin ağırlıklı olarak hissedildiği bir ortamda, felsefeyi kendi ukdesine almış, ancak onu da kendi başına bir sistem olarak görmeyen, dahası felsefenin tam anlamıyla modern olamayacağına şöyle ya da böyle kabul gördüğü bir literatürün yaygın olduğu bir dönemde yazıldı. Bu dönemin akabinde, özellikle de 2000'li yılların başında ise, felsefe neredeyse teolojiyle eşitlenir bir hale gelecek; sadece bir biçimde teolojiyle ilişkileri bariz olan, hatta felsefe adı altında teoloji yaptıkları rahatlıkla iddia edilebilen Kant ya da Hegel gibi filozoflar için değil,

daha çok beşeri bilimler alanında tebarüz eden birçok isim, örneğin Foucault, Adorno, Habermas, Agamben ya da Zizek gibi o günlerde bir biçimde gündemde olan ne kadar eski veya yeni isim varsa, onlarla teoloji arasındaki ilişkiyi çözümleyen bir yığın derleme bir furya halinde ortalığı kaplayacaktı.¹

Yine de buradaki makalelerin bu tür bir furya neticesi ortaya çıkan çözümlemelerden önemli bir farkı var: modernlikten ziyade veya ondan sonra gelenin ne olduğundan ziyade, daha çok pre-modern bir bakış açısına doğru bir kaçış yapmaya çalışması. Gil Anidjar'ın başka bir bağlamda ifade ettiği bir ifadeye başvurulursa, Habermas'la anılan tamamlanmamış bir modernlik projesinin peşinden değil, her ne kadar ifadenin kendisi de modern olsa da, bitmemiş bir pre-modern projenin izlerini aramaya çalışması.²

Yine de bu arayışının çok da belirgin kıldığı söylenemez makalelerin. Her şeyden önce arayış bir el yordamıyadır; sadece bir yoklama çektikleri, biraz ürkek, çekingen ve olabildiğince geri çekilmiş bir yerden bakmaya çalıştıkları rahatlıkla görülebilir. Denebilirse “karlı dağın ardına” varamayacağının bilincinde olarak dağın eteklerinde eşinmeye çalışmaktadırlar. Belki de beyhude bir yere. Çünkü burada belki de beceriksizce yapılmaya çalışılanı daha sarih ve sahih bir biçimde yapmaya çalışan çalışmaların olduğunu okuyucu rahatlıkla görebilecektir. Bu anlamda bu makalelerle uğraşmak istemeyen, onun yerine daha sarih ve sahih bir yer aramak isteyen okuyucuyu, Yalçın Koç'un çalışmalarına yönlendirmek yerinde olacaktır. Yine de aradan yirmi yıldan fazla bir zaman geçmesine

1 Böyle bir furyanın giderek kabaran yekununu tespit edebilmek için akla gelen herhangi bir ismi teolojiyle birlikte aramak yeterli olacaktır. Örneğin “Agamben and Theology”, “Habermas and Theology” veya “Zizek and Theology” gibi gündemde olan herhangi bir isimle ilgili bir arama yapılırsa, hemen hemen her önemli Batılı yayınevinin bu tür bir serisi olduğu rahatlıkla görülebilir.

2 Bkz., Gil Anidjar, *Kan: Bir Hristiyanlık Eleştirisi*, çev. Ahmet Demirhan, Ke-tebe Yayınları, İstanbul 2018, s. 26.

rağmen bu makaleleri toplayarak bir kitap halinde tekrar yayınlamaya karar vermemde, en azından onların bir tür “köye dönüş hatırası” olarak değerlendirilebileceğine dair bir düşüncenin etkisi oldu.

Öte yandan, makaleleri yeniden yayına hazırlamaya çalışırken hayli zorlandığımı itiraf etmem de gerek. Bunun bir nedeni, özellikle modernlik ile onunla bağlantılı sekülerlik veya sekülerleşme ve bunların teolojiyle ilişkileri gibi bir alandan giderek uzaklaşmış olmam, dolayısıyla kendi makalelerime yabancılaşmam değil sadece; bu var elbette, ama daha çok makaleleri yeniden gözden geçirirken, onları yeniden yazmaya veya bana sanki değinilip geçilmiş gibi gelen bazı yerlere uzun dipnotlarla yeni izahatlar eklemeye karşı kendimi olabildiğince engellemeye çalışmak da önemli bir etken. Bu açıdan, aynı konuda bugün yazsaydım, aynı makaleler mi ortaya çıkardı, emin değilim. Makalelerde kimi zaman o dönem aşına olduğum literatürü de arkama alarak olabildiğince minimal bir okuma yapmış olduğumu fark etmem de, şimdi bana biraz handikap gibi görünüyor. Ayrıca bir filozofun en çok bilinen yanına değil de, sanki postmodernlik ile modernlik arasındaki çapraşık ilişkiyi göstermek istercesine, onun düşüncesine tali olarak düşünülen bir yerden yürüyen, dolayısıyla neredeyse onu hayli dolambaçlı bir biçimde konu edilen bir usul takip edilmiş olması da, bugün garipsenebilecek bir tarz olarak görülebilir.

Ne var ki bütün bu ve benzeri başka özelliklerine rağmen, ne makaleleri baştan sona yeniden yazmaya ve fazlalıklarını atmaya veya eksikliklerini kapatmaya çalıştım, ne de bazı ufak düzeltmeler dışında metinlere müdahale ettim. Bunun en büyük nedeni, makaleleri kendi geçmişimden gelen bir hatıra olarak görmem de değil; yukarıda da belirtildiği üzere, böyle bir tarafı var elbette onların; ancak hem felsefe açısından ve hem de teoloji açısından hala yeterince sorunsallaştırılmamış bir alanı söz konusu etmeleri, Türkiye’de özellikle ilahiyat